

Реферат на тему: "Твір Уласа Самчука "Марія""

Улас Самчук

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

Твір Уласа Самчука "Марія"

Вступ

Першим, хто сказав світові правду про 1933 рік, його причини і наслідки, став автор роману "Марія" Улас Самчук. Написаний у високому стилі хроніки життя жінки-селянки, роман підносить її образ до символу України, багатостраждальної нашої землі.

Як син і виразник інтересів українського селянства, письменник зразу ж вловив увесь розмах нашої національної трагедії. Високого трагедійного звучання твір набуває поступово. З перших сторінок іде навіть трохи ідилічний опис життя і побуту українських селян з їх буднями і святами, радощами і клопотами. Зовсім інше, моторошне враження справляють останні розділи роману. Автор підносить їх до рівня трагедійного національного епосу: всі головні герої — гинуть. Особиста трагедія жінки-матері стала трагедією всієї України. Образ Марії — найбільш ємний і значущий. Автор продумав усе до деталей, починаючи з біблійного імені. Жодного разу ніхто в романі не назвав її Марійкою чи Марусею. Від колиски і до жахливої і голодної смерті вона — Марія. "Коли ж її тепла і радісна мати селянка Оксана виймала з довгої пазухи груди, Марія здалеку відчувала їх, моргала усточками й намагалася продерти свої майбутні оченята... Тридцять днів гаснула сама Марія — покинута, одинока".

Жахи цієї смерті У.Самчук змальовує з такою документальною точністю, що ми спізнали лише в останні роки зі спогадів очевидців та жертв голодомору, які залишилися живими і змогли "заговорити" лише у незалежній Україні.

Роман "Марія" — роман-спалах, роман-реквієм, роман-набат. Надрукований 1934 р. у Львові, він дуже довго ішов до своїх читачів. По-стефанівськи "коротко, сильно і страшно" описує Улас Самчук голодний 1933 рік. До зображення життя своїх героїв автор підходить з мірою українського вітаїзму — життєствердження.

"Коли не рахувати останніх трьох, то Марія зустріла й провела двадцять шість тисяч двісті п'ятдесят вісім днів. Стільки разів сходило для неї сонце, стільки разів переживала насолоду буття, стільки разів бачила або відчувала небо, запах сонячного тепла й землі".

Попри трагічну тональність останніх розділів твору, роман У.Самчука сповнений життєстверджуючим пафосом: український народ безсмертний, і він має своє майбутнє. Тому так актуально звучить заклик Гната до уцілілих від голоду односельців, скомпонований у біблійному стилі: "Затямте ви, сини і дочки великої землі... Затямте, гнані, принижені, витравлені голодом, мором! Нема кінця нашому життю. Горе тобі,

зневірений, горе тобі, виречений самого себе!.. Кажу вам правду велику: краще буде Содомові й Гоморрі в день страшного суду, ніж вам, що відреклися й плюнули на матір свою!..".

Утіливши у своїй творчості гірку долю українського народу в ХХ столітті, письменник та його роман "Марія" тепер уже назавжди залишаться в історії української літератури.

ГОМЕР УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ ХХ СТОЛІТТЯ — УЛАС САМЧУК.

Його називають одним із найвизначніших письменників сучасності, українським Гомером ХХ століття. У своїх творах-романах, повістях, оповіданнях, нарисах — він глибоко зобразив багатогранну українську національну історію, створивши першокласні зразки високохудожньої прози.

Улас Самчук явив усьому світові невичерпні потенційні можливості українського образного слова. Його твори друкувались в різних країнах, де живуть українці, крім рідної України, бо були впродовж десятиліть під забороною. І тільки тепер ми пізнаємо красу і силу його слова. Тільки тепер нам стало відомо, що Улас Самчук за довгі роки свого життя створив цілу бібліотеку блискучої української прози. В українській літературі Улас Самчук відомий насамперед як романіст, автор епопеї "Волинь" і роману "Марія".

Улас Самчук був першим письменником, який показав справжнє страхітливе обличчя комунізму, змалювавши у романі "Марія" (1932-1933) жахливі картини лютого голодомору, який принесла на українську землю радянська влада. Коли писався твір "Марія", в Україні лютував голод, штучно лаштований, з метою винищення селянства, яке годувало народ. Голод забрав мільйони життів, невинних жертв сваволі і безчинства. Свіжими слідами цих страшних подій пішов Улас Самчук, зобразивши жорстоку правду про становище українського селянства після революції 1917 року, що й стало причиною заборони роману "Марія" в СРСР.

Проживаючи в Канаді, упродовж багатьох років У.Самчук працював над трилогією "Ост" (1948-1982), в якій родина Морозів стає учасницею всіх складних подій в Україні, починаючи з 1917 і аж до 60-х рр.; у романі "На твердій землі" (1967) змальоване життя в Канаді українських переселенців.

Улас Самчук — автор мемуарів "П'ять по дванадцятій" (1954), "На білому коні" (1956), "На коні вороному" (1974) тощо.

Уласа Самчука справедливо назвали "Гомером українського життя ХХ ст.". Він створив неповторну художню панораму своєї епохи, показав рідний народ у періоди вирішальних випробувань, особливо в епопеях "Волинь", "Ост".

Це — письменник-традиціоналіст, реаліст, епік. Його індивідуальний стиль відзначається детальними, "спокійними" описами побуту, праці різних суспільних верств, але насамперед селян. Він спромігся глибоко проникнути у внутрішній світ українського селянина, психологічно вмотивовано передати його емоції, переживання, думки.

Образи-персонажі творів У.Самчука живі, яскраві, без штучної ідеалізації. У

зображенні пейзажу він виступає справжнім поетом, залюбленим у красу рідної землі, хоча ту красу більше доводилось носити з собою в серці, аніж спостерігати в дійсності.

У живописанні художнім прозовим словом сучасної йому української національної історії Улас Самчук досягнув більших верших, ніж хто інший. Він посідає одне з почесних місць в українській літературі XX століття, його твори здобули величезну популярність у світі.

Голодомор 1932-33 рр. у романі "Марія" Уласа Самчука

1933 року світову громадськість приголомшило нечуване в історії лихоліття, яке спало на голову українського народу — організований сталінсько-більшовицькою системою СРСР голодомор, що призвів до зменшення українців на одну п'яту, — сучасні дослідники обчислюють кількість жертв порядком 7,5-8 мільйонів. Психічні відхилення мертвих канули в небуття разом з їхніми виснаженими тілами. Зранена психіка живих залишилася на все життя. Її ж вони передають своїм нащадкам, навіть тоді, коли б їм цього не хотілося.

Улас Самчук належав до літератури української діаспори, тому згадаймо визначальні риси еміграційних творів.

Історія української діаспори розподіляється на три основні періоди: 1921-40 рр., коли Західна Україна знаходилася під владою Польщі; 1941-45 рр., коли діти перших емігрантів поверталися на Україну, сподіваючись на національне відродження під фашистською владою, та 1945-54 рр., період заснування літературного об'єднання "Мистець кий Український Рух" (МУР), яке дало початок систематизованому літературному життю в еміграції. Головними цілями діаспорян було створення "великої літератури", себто творів світового рівня та органічного, національного літературного стилю. Вони намагалися в повній мірі користуватися перевагами вільного світу. Відзначалися войовничою вдачею, мужністю, азартом боротьби.

Діаспорним письменникам була притаманна глибока релігійність. Вони розуміли історію українського народу в дусі страдницького шляху Христа на Голгофу, тому, на відміну від світських історико-політичних тлумачень поетів-шістдесятників, Самчук запропонував релігійну версію трагедії голодомору.

"Марія" — найсенсаційніший твір письменника та перший художній документ української літератури про голодомор. Для розкриття теми автор використав жанр Життя Святих. Найпопулярніші джерела цього жанру — давня поема "Ходіння Богородиці (себто Діви Марії) по муках" (про що зазначає й назва роману) та страдницькі подвиги християнських Святих (Зосими, Саватія та ін.)

Початок твору — звичайне селянське життя з його щоденними турботами й радощами. Коханого Марії Корнія забирають до російського флоту, де він пробув сім років, ставши за цей час учасником нещасли вої для Росії війни з Японією. Не одержавши від свого коханого жодного листа, Марія подала рушники Гнатові, парубкові тихої, але наполегливої натури, невгамовному хазяїнові.

За роки служби Корній нахапався того, що стало визначним у характері його середульшого сина Максима, — зневаги до рідної мови, бездумності та жорстокості.

Але любов Марії (після повернення Корнія вона покинула Гната, вийшла заміж вдруге за того, кого любила по-справжньому), невсипуща праця на землі — повернули його у звичайне селянське русло.

Тут сюжет скріплений таємницею. Коли Корній та Марія сп'ялися на ноги, хтось у Великодню ніч підпалив їх нову хату, клуню, хліви — усе обійстя. Перед самою Марією смертю приходить до неї старенький чернець, колишній її чоловік Гнат, і просить у неї прощення за свій злочин. Усвідомлюючи необхідність прозвітувати про нього перед Найвищим Судом, Гнат відчуває потребу у спокуті.

У фінальній сцені відбувається досить часте в українських творах дійство: Корній рубає сокирою свого сина-відступника, котрий пиячить з подібними до себе в той час, коли його мати помирає з голоду. У вчинкові Корнія відбилася життєва позиція Самчука, його віра в людську волю до життя аж до останнього подиху.

Таким чином, голодомор в розумінні письменника — закономірне звірство сталінської влади. Він є також і розплатою за людські гріхи: нехтування Марією шлюбним обов'язком, зроблений нею аборт, підпал Гнатом Корнієвого хазяйства, а найголовніше — фатальну прихильність Максима до більшовицького ладу. Написаний "по гарячих слідах", роман не містить чітких рецептів виходу з кризи. Але Самчук покладається на силу самого життя, яке не дозволить людям втратити Божу подобу.

*****

Голод 1932-1933 рр., його витoki та наслідки, стали справжньою національною трагедією. І, звичайно, велике людське горе, горе цілої нації, не могло не відобразитися у художній літературі. В українській і світовій літературі в різні часи з'явилися твори про жахіття 30-х років. Але, я вважаю, найглибше, найгрунтовніше, найпроникливіше розробили тему соціальної катастрофи письменники української діаспори Улас Самчук і Василь Барка.

Першим художнім твором в українській та світовій літературі про велику трагедію століття був роман Уласа Самчука "Марія" (1939), написаний за кордоном по гарячих слідах страшних подій. Невеликий за обсягом, він охоплює кілька десятиліть: в ньому автор художньо осмислює суспільні катаклізми, людські драми й трагедії в дореволюційний період, після жовтневого перевороту, в роки громадянської війни і в час злочинних більшовицьких реформ 30-х років, наслідком яких був геноцид, що забрав з життя близько 10 мільйонів чоловік. Картини людських страждань, мученицьких смертей, аморальних діянь більшовицьких опричників вражають трагедійністю, широтою художніх узагальнень.

Головну героїню роману Марію називають Богородицею. Вона образ-символ багатостраждальної, сплюндрованої України. Багато що споріднює її з героїнями українських класичних творів, написаних у різні часи: з Маланкою Волик ("Фата Моргана" М. Коцюбинського), Катрею Гармаш ("Мати" А. Головка - перша редакція), Половчихою ("Вершники" Ю. Яновського). Життя героїні роману У. Самчука, її любов, випробування, страждання, болі, муки - все це описується в стилі агіографічного жанру, проходить через пам'ять вмираючої з голоду старої жінки, яка втратила в часи

соціальних потрясінь дітей чоловіка, нажите важкою працею майно. Доля Марії, її великомученицької дочки з маленьким дитям, трьох синів – це доля України та її дітей, яким судився свій шлях – неймовірно важкий, страдницький і трагічний.

У Уласа Самчука давні традиційні проблеми моралі, праці на землі, достатку, любові та щастя, християнської моралі, національної свідомості, батьків та дітей, постають у самобутній художній інтерпретації, у спектрі бачення трагедії України 1917-1933 рр. Наймолодший Маріїн син Лаврін, як найпорядніший, найлюдяніший, свідомий національно, стає жертвою більшовицьких репресій. Трагедія Маріїного роду відбувається день за днем. Єдина дочка з маленькою дитиною гинуть у голодних муках. Середульший син, ледачий і неслухняний Максим, стає більшовицьким катом, глумиться над одвічною народною мораллю, руйнує святі храми, мордує своїх співвітчизників, зневажає національне коріння. Саме він символізує руйнівну антигуманну суть комуністичного лжемесіанства. Символічним є і те, що відступника-сина, як те ми маємо в Гоголя, власною рукою карає на смерть рідний батько Корній: "Швидкими кроками підійшов до нього і раз, другий розмахнувся і опустив сокиру.

Вирвався дикий крик і одразу замовк. Сокира своїм гострієм попадала у щось м'яке, у щось м'яке, що легко піддавалося, і тому глибоко грузла. З ліжка білого, теплого виривалися деякий час стогони, але і вони затихли. Корній сік і сік. Сік, як малий хлопчина січе кропиву чи бур'ян, поки не втомила рука ..."

Але й сокирою Корній рубав соціалізм, пролетаріат, які винищили рід Перепутьків, знищили господарство, повиганяли з рідної домівки, які знищили мільйони українських родин. Убивши сина-відступника – одного з винуватців національної трагедії, – Корній водночас виявляє турботу про вмираючу дружину Марію, віддаючи їй те, що лишилося від недоїденого дохлого зайця, піклується про Надію, не знаючи, що збожеволіла і ошаліла від голоду дочка наклала на себе руки, задушив перед тим своє дитя.

Близький до В. Стефаника як неабиякий майстер психологічного письма, Улас Самчук вдається до глибокого аналізу внутрішнього стану персонажів, які опиняються в екстремальних ситуаціях. Так, переконаний, що він повинен покарати сина-нелюда і розуміючи, що сам помре з голоду, Корній виявляє останню увагу свою до дружини, розчулюється до рідного пса, на якого не звелася рука і з котрим збирається вмерти разом десь у полі.

З вуст Корнія – колись легковажного, навіть бездушного матроса, якому людяність і порядність повернула чесна праця, ? злітає осуд злочинної системи, що нищила в селянинові господаря, руйнувала одвічний нерозривний зв'язок його з землею: "І який же я гріх робив, коли у мене з двох десятин повстало дванадцять? Коли у мене з одної корови стало шість... Коли з десяти родючих дерев виросло двісті? Який це був, розумна людино, гріх і пощо взивати мене сволотою, кулаком? ...

... Щоб я, що цілий вік лив піт, що витворив стільки хліба, яким можна прокормити цілу державу, йшов до отої комуні і там щовечора наставляв старечу руку, щоб мені який-небудь Янкель давав кусень глевкого, з посліду хліба? О ні! Ото вже ні!"

Але обрубаний родовий корінь, опоганена земля, пішов у світи на погибель Корній,

не стало Маріїних дітей, вмирає й вона сама, мати роду людського. І все ж, попри трагедійний пафос, у творі бринять життєстверджуючі мотиви, мотиви незнищенності пам'яті народної, торжества добра над злом. Десь живе єдина гілка Маріїного роду: її і Корніїв найстарший син Демко, потрапивши у війну до німецького полону, пустив там коріння на чужій землі. Воскреснуть у людській пам'яті й невинно убієнні.

Символічне видіння бачить вмираюча Марія, а поруч – Гната, її колишнього, зрадженого нею чоловіка:

"Марія розплющила очі, дивиться назустріч сонцю, вийняла суху кістляву руку і простягнула її далеко від себе.

– Сонце! – каже вона. – Сонце! Дивися, Гнате, яке сонце. Бачив ти коли таке сонце?..

Кінчики проміння опалюють сухі жили руки, б'ють у запалі очі, підбарвлюють срібло волосся. Марія не жмурить очей. Дивиться рівно і широко. Гнат мовчки сидить, і в душі його воскресають мертві з гробів, встають з домовини люди, далекі, забуті, розкидані по всій землі. Встають і співають радісні пісні. Гнат усміхається..."

Боротьба добра і зла на сторінках роману У. Самчука "Марія"

З давніх-давен боротьба добра і зла займала найважливіше місце в житті усіх народів і часів. Традиційним закінченням кожної казки була перемога добрих і відважних героїв над злими і підступними. Крізь призму століть пролетіла ця боротьба, знайшовши відбиток в усіх жанрах літератури, і досягла ХХ століття. Однією з головних проблем роману У. Самчука "Марія" є протистояння добра і зла.

Тисяча вісімсот шістдесят перший... рік скасування кріпацтва. Саме це, здавалося, було перемогою білого над чорним. Селяни отримали свободу, проте життя не стало легше. Наступного року народилася Марія – біла цяточка на тлі чорного жорстокого світу людини. Ще в дитинстві вона відчула цей морок, втративши батьків і пішовши в найми. Бо змушена була і хотіла жити. А як же не хотіти, коли тільки з'явилася на світ, тільки розплющила очі, і сонце вже засліпило і зігріло своїм яскравим теплим промінням. Воно ніби освітило темряву, в якій було до цього немовля. Пізніше, працюючи наймичкою, дівчинка зазнала кривди від злих сусідських дітей, проте, поплакавши, знову поверталася до них. Отже, добро знову отримало маленьку перемогу. Сповнена сонячним сяйвом Марія стала прекрасною дівчиною і зустріла перше кохання. Але й тут втрутилось зло в образі царського режиму і змусило коханих розлучитися.

Кажуть, що наше життя – це зебра, вкрита чорними і білими смугами. Тож Маріїне життя минало то темною, то світлою смугою. І скоро з'явилася людина, яка принесла світло, тримаючи в руках білу стрічку життя. Дівчина довго не хотіла приймати щастя, бо старе кохання засліпило очі. Втративши надію на світле майбутнє з Корнієм, Марія вийшла заміж за Гната. І тут її спіткало лихо: зла доля забрала дітей. Проте повернула коханого Корнія. Згодом колишня любов повернулася, народилися Корнієві діти. Та щастя недовго тривало. Замість одного лиха з'явилося інше. Царський режим змінила радянська влада, а життя Марії знову торкнулася темрява. Син Максим став лютим

ворогом своїм батькам. Їх протиріччя настільки загострилися, що Корній був змушений вбити власне дитя. З одного боку, померла зла людина, але з іншого, вбивство – це злочин (корінь слова – зло).

...Тане Марія, як свічка. Доживає свої останні дні без єдиної крихти хліба. Вона помирає під промінням сонця з посмішкою на вустах, бо ні на кого не тримає зла: ні на Гната за те, що підпалив хату, ні на Корнія за те, що зрадив юному кохання, ані на Максима за те, що відмовився від батьків. Адже Марія – це вічне добро.

Образ Марії в однойменному романі Уласа Самчука

Життєвих колізій й перепетій, які випали на долю довго невідомого нам українського митця із діаспори Уласа Самчука, вистачило б, мабуть, не на один десяток життів. Не судилося йому стати письменником на рідній українській землі. Далеко від України розквітла героїчно-трагічна, життєво-реалістична, правдива художня проза письменника.

Надто гостро сприймав Улас Самчук усі історичні події, які переживала Україна, його рідна сторона, у XIX-XX сторіччях: саме в цей час у центрі Європи на очах усього світу знищувався великий народ! Докладалися всілякі зусилля і винахідливість, аби вбити у зародку саме бажання людей бути українцями. Саме ці обставини поставили перед "кусливим" митцем Самчуком питання: чому так сталося, що ж відбувається з Україною? Мовчати письменник не міг. Отож усі свої думки, болісні, вистраждані, вилив у "найсенсаційнім з усіх творів" романі-хроніці "Марія", написаному у Празі 1933 року. Наступного року твір було надруковано у Львові. Протягом 30-х-80-х років неодноразово перевидавався у США, Аргентині, Канаді, під час війни — в Україні, у Рівному. 1991 року роман надрукували у Києві.

Поштовхом до написання роману став голодомор в Україні 32-33-го років, але змалював письменник гірку історію життя України через життєву трагедію героїв роману впродовж кількох десятків років, бо така його творча манера — показувати людину в історичному часі.

Марія — головна героїня роману. Змалювуючи її нелегке сирітське життя, Улас Самчук наводить нас на думку, що подібною до Маріїної долі була історія України кінця XIX — початку XX століття, яка після поразок минулих віків лишилася сиротою, бідною вдовою на узбіччі світової історії. Проте ціною неймовірних зусиль зуміла вистояти, на початку XX століття навіть зміцніти, сподіваючись на краще. Коли читаєш твір про долю жінки-страдниці, то здається, що вже щось подібне доводилося чути раніше. Це справді так, бо наснажений цей образ фольклорними мотивами: раннє сирітство, дитинство в наймах, перше дівоче кохання, розлука з милим, вимушене одруження з нелюбом, трохи сімейного щастя з коханим. Все склалося саме так у житті Марії. Та це ж тільки, як-то кажуть, канва. А вишиванка життєвої долі Маріїною значно строкатіша. "Провісники лиха" раз у раз вриваються у її долю..."

Спробуємо і ми разом з Марією упродовж усіх двадцяти шести тисяч двохсот п'ятдесяти восьми днів пережити, перестраждати, пересміятись і виплакаться. Марією від народження і до старості називає автор героїню. І це символічно. Початок її життя

був розкішним. Марія-немовля — "жива репетлива дійсність", вона розкошувала: "Не раз прокинеться від сну, нап'ється з матиного лона пахучого напою і наповнюється радістю... Белькоче, піднімає до самого носа ноженята, завзято пацає ними, розчепірює ледь помітні пальченята, завзято ловить щось настирливе перед очима". Із цим властивим справжньому борцеві за існування щирим завзяттям Марія пройде весь відведений їй долею шлях. Та ось перше лихо, яке довго не могла збагнути Марія, Вона — сирота. Розпочались поневіряння маленької героїні: життя в убогій тітчиній родині, де ще "п'ятеро крикливих ротів", що "хочуть самі обов'язково щодня їсти". Найболючіше дівчинці не те, що ходить у брудній полотняній сорочині, вічно голодна, що кожен може образити її, а те, що Марія свідомо розуміє, що вона сирота — і у відповідь своєму кривдникові вона не може сказати, як інші: "Чекай, чекай! Як скажу мамі — побачиш!.." А вона і не каже цих слів, а "підє над річку, порюмсає і знову добре".

Час плине і з недоглянутої, циганкуватої, з "великим набубнявілим животиком" дівчини виросла красуня, за якою упали хлопці з усіх околиць, а згодом ми бачимо Марію-матір. Героїня Самчуком обожнена, він намагається подати їй життя у чіткому хронологічному порядку день за днем, рік за роком "у художньому стилі художньої агіографії". Ось ми бачимо, як Марія-мати годує немовля: "Голова її похилена направо, очі спущені й закриті довгими повіками, а уста стулені у легку й прозору усмішку". І цим біблійним мотивом письменник з перших сторінок роману вмотивовує "житійний", а тому й трагічний характер образу: дні її лічені, "ім'я їй Марія". Вона запрограмована на нележку долю ще й тим, що народилася у світі, де точиться одвічна боротьба добра зі злом. Уже малюючи портрет маленької Марії, автор говорить: "У неї чоло, а за ним хорониться брунька розуму, яка от-от розів'ється, розцвіте й пізнає добро і зло". А героїня ж прагне щастя. Для Марії це — радість дитинства (коли є люблячі батько й мати), взаємне кохання, родинне щастя (життя з коханим чоловіком), радість материнства, достаток, праця на своїй землі. Але чомусь усі Маріїни мрії про щастя у дійсності миттєві. Родинні трагедії зумовлені жахливим часом. Помирають батьки, діти від першого шлюбу, від голоду в німецькому полоні гине син Демко, деморалізується недоформована розхристана душа Максима... Судилося Марії випити свою чашу сповна: спізнала вона справжнього щастя, зазнала й тяжкої недоли; і що більшим було її щастя, тим більшою і страшнішою була катастрофа. Її життєвий шлях — то доля всієї України. Маріїн рід, як і більшість українців, зустріли революцію непередготовленими. А найбільше горе матері — бути свідком, як гинуть діти, згасає увесь рід: на Соловках — наймолодший син Лаврін, зять Архип, у селі від голоду донька Надія, внучка Христуся, останньою — сама героїня...

Трагічний фінал наштовхує на роздуми. Весь час, від раннього сирітського дитинства і аж до революції, ми постійно відчуваємо, що в які б скрутні ситуації не потрапляли герої твору, все рівно не опинялись у ситуаціях безнадійних: мовляв, усе минеться, адже головне — життя продовжується. А чим же принципово вирізняється більшовицька влада від усіх інших? Вона такої надії не залишала нікому. Болісно це

сприймати розумом, але підтвердженням цьому є роман Уласа Самчука "Марія" і, звичайно, життя. Розв'язка твору трагічна — вмирає жінка-мати, продовжувачка роду, який знищено соціальними катаклізмами. Письменник вірив у те, що Україна і українці ще відродяться, заживуть щасливо, тому і фінал роману життєстверджуючий. Марія бачить сонце, а Гнат (її перший чоловік) бачить, як "воскресають мертві з гробів, встають з домовини люди, далекі, забуті, розкидані по всій землі. Встають і співають радісні пісні. Гнат цілує старечу руку своєї колишньої дружини-красуні: "Цілую руку матері. Цілую святість велику. Цілую працю! Маріє! Маріє!"

Так оцінює автор долю жінки, яка мужньо пройшла крізь усі випробування і, наблизившись до біблійних героїнь, піднеслася до символу України.

Твір-відгук. Сім'я Перепутьків — своєрідна художня модель української родини кінця XIX — початку XX століття

Нарешті настали для України такі часи, коли ми, не криючись, можемо сміливо називати імена тих талановитих українських письменників, про яких донедавна знати не хотіли, називаючи їх "чужинецькими белетристами". Серед таких і письменник Улас Олексійович Данильчук-Самчук родом із села Дермань на Волищині (нині Рівненська обл.). Він був "старого селянського кореня, з твердими традиціями стихійного і свідомого незалежництва в душі та незламним бажанням боротися проти кожного заперечення наших законних прав на землі наших предків". Усвідомлення цього родинного життєвого кредо не давало спокою талановитому митцеві, і, звичайно, всі його твори випромінювали волелюбність, право свого народу бути господарем на рідній землі, саме цим художнє слово письменника викликало у читачів симпатії й довіру, а у недругів — злість, зневагу до нього, бажання назавжди відмежувати його самого і його твори від українського народу. Час змінився на краще і сьогодні ім'я Уласа Самчука стоїть серед найзначніших вітчизняних прозаїків XX століття.

Письменницька доля його склалася так, що не в Україні, а за її межами відбувалося становлення Уласа Самчука як письменника. Саме в Німеччині були написані новели молодого прозаїка "Образ", "Собака у вікні", "Мадонна цвітучого саду", "Четвертий чоловік". Празький період у творчій біографії письменника вважається найбільш продуктивним. Із нікому не відомого літератора-початківця постає справжній класик української літератури. Працездатність неймовірна! Одночасно пише чотири романи "Волинь", "Марія", "Гори горять", "Кулак".

Все пережите письменником в Україні і за її межами, весь багатющий життєвий матеріал, який постійно збирав митець, все, що до глибини душі вражало письменника і не давало спокою, кликало до роботи. Було у Самчука єдине бажання творити, писати. Доля України не давала йому спокою, тривожила. Голодомор 33-го року вимагав від письменника вагомого слова — з'являється роман "Марія". Книгу було видано з присвятою "Матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роки 1932-1933". Але не тільки через те, що автор одним із перших розповідає про страхіття голодомору в Україні, а ще про "примусову колективізацію", "розкуркулення", моторошні картини життя сім'ї Перепутьків у романі — це високохудожнє втілення

життєвих реалій цього періоду.

У центрі авторської уваги прозаїка — історія української родини на рубежі епох. Це виразно простежується в самій структурі твору: перша частина "Книга про народження Марії" — своєрідна його передісторія; друга — "Книга днів Марії" — власне історія; третя — "Книга про хліб" — трагічний фінал, загибель Маріїного роду. Саме життя героїні Марії, її родини (а Марія не уявляла себе без щасливої сім'ї) допомагають Самчукові розв'язувати у романі найрізноманітніші проблеми: батьків і дітей, любові та сімейного щастя, моралі, достатку і праці на землі, солдатчини, духовності та віри в Бога, голоду, геноциду та репресій, влади, національної свідомості та гідності, добра і зла.

Марія за покликом душі творить те головне, чого у неї не було (рано лишилась сиротою), заради чого здається їй народилася на світ Божий — родину. Героїня не просто творить сім'ю, а можна, без перебільшення, сказати "українську мрію" самого автора. То цілий гімн людському щастю, що підносить Марію високо, бо має вона міцну родину, вільно працює на своїй землі, вона щаслива як мати, бо має розумних, завзятих, працьовитих дітей, родину її поважають односельці: "Які це були гарні, повні, округлі роки. Кожний схід сонця приносив працю, захід — відпочинок. Ростуть діти. Прибуває потроху землі..." Троє синів — Демко, Максим, Лаврін та донька Надія — "слухняна, весела, гарна. Встає разом з матір'ю, допомагає їй". Демко і Максим допомагали батькові Корнію по господарству, а Лаврін, "жвавий, з іскристими оченятами, стрибун", добре вчився у школі, тож батьки мріють, що вивчиться колись на "доктора". Марія разом із Самчуком-автором досягла вершини ідеального сімейного щастя. І ось далі автор втілює свій задум, показуючи, як героїня йде схилом, аж до самої прірви. Не може бути сама Марія та її родина щасливою у такому житті, яке мала Україна на межі століть.

Війна, революція, НЕП, колективізація — етапи "великого шляху", що привів український рід до національної катастрофи. Революція для Марії страшна тим, що руйнує її родину — те, чому вона присвятила все своє життя. Революція відбирає в неї одурманеного ідеями класової боротьби сина Максима. НЕП — "сатанинський винахід" більшовизму, яким він паралізував волю українського селянства до активної боротьби за свої права, вбачав у працьовитих українських селянах запеклих ворогів, яких згодом необхідно було знищити. Колективізація — кульмінаційний момент війни Москви з українським народом. Гине весь рід Марії: на Соловках — наймолодший син Лаврін, зять Архип, у селі від голоду донька Надія, внучка Христуся, останньою — сама героїня...

Тож тепер і стає зрозумілим чому так довго стояли на перешкоді появи цього роману в Україні. Адже треба було дати відповідь, чому так сталося на Україні, чому чесні трударі, що власною працею досягали родинного щастя, достатку, добробуту ставали ворогами народу, чому, такі ж, як Корній, колись заможні селяни змушені були блукати полями у пошуках гнилої картоплини чи дохлого зайця, бо дома в цей час помирає з голоду сім'я, чому найрозумніші, найталановитіші гинуть у концтаборах?

Якими найгуманнішими ідеями можна все це виправдати? Питання, як бачимо, риторичні.

Непросто відбувається повернення літературного доробку У. Самчука на батьківщину. Але ми щиро сприймаємо його твори, сповнені людяності, правди, високої художньої довершеності.

Висновки

У.Самчук у своєму романі "Марія" аналізує всю передісторію соціальної катастрофи. Так, в історії сталося багато жахливого з українським народом, не раз на протязі ХХ ст. йому загрожувало повне винищення, але, попри всі негаразди, українське село - основний носій української народності - встояло, передусім завдячуючи своїй жаги до життя. І сьогодні, коли ми розбудовуємо нове суспільство, не повинні забувати сторінки історії, якими страшними вони б не були.

Використана література:

1. Всесвіт.— 1990.— №7.— С.139.
2. Самчук Улас. Марія. Український історичний роман.— К.— 1997.— С.3.
3. Я. Грицак "Нарис історії України", с. 30-36.
4. Журнал "Слово і час", 1993, №10 с. 68-71.
5. Газета "Українська мова та література", 1997, число 5.
6. Історія української літератури ХХ ст.— К.: 1994.— Кн. 2.— Ч. 1.
7. Жив'юк А. Дерманські береги Уласа Самчука // Слово і час.— 1995.— №1.